

سیگار

پدیده مرگبار عصر ما

سیگار

پدیده مرگبار عصر ما

فهرست مطالب

فصل اول: ادله حرمت سیگار / ۹

- عادت، مانع شناخت..... ۱۱
- ادله حرمت سیگار..... ۱۲
- ۱- قاعده لاضرر..... ۱۳
- ۲- اسراف..... ۲۷

فصل دوم: بازتاب گسترده فتوای تحریم سیگار / ۳۵

- الف) قدردانی جمعیت مبارزه با استعمال دخانیات .. ۳۷
- ب) تشکر جمعیت زندگی بدون دود عراق ۳۹
- ج) درخواست آژانس بین المللی سیگار..... ۳۹
- د) واکنشهای غیر متعارف!..... ۴۰
- ه) تأیید تحریم سیگار در خطبه های نماز جمعه ۴۱
- و) پزشکان و فتوای تحریم سیگار ۴۳
- ز) این هم سروده یک شاعر شیرین سخن ۴۴

فصل سوم: چهل نکته، چهل هشدار / ۴۷

علیان نژادی، ابوالقاسم، ۱۳۴۳.

سیگار پدیده مرگبار عصر ما / مؤلف ابوالقاسم علیان نژادی. - قم: امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۸۹.

ISBN: 978-964-533-012-3 ۶۰ ص.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات قیبا.

کتابنامه به صورت زیرنویس.

چاپ سوم

۱. سیگار کشیدن (فقه). ۲. سیگار کشیدن - عوارض و عواقب.

الف. انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع). ب. عنوان.

۲۹۷/۶۳۵ BP ۲۵۲/۲۵/ع۸/۹۱

ناشر برتر

نوردمین نهادشگاه بین المللی کتب تهران

سیگار پدیده مرگبار عصر ما

مؤلف: ابوالقاسم علیان نژادی

تیراژ: ۵/۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: سوم

صفحه و قطع: ۶۰ صفحه / پالتویی

تاریخ انتشار: ۱۳۸۹

چاپخانه: سلیمانزاده

ناشر: امام علی بن ابی طالب (ع)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۳-۰۱۲-۳

قم - ابتدای خیابان شهدا - کوی آمار (۲۲) - پلاک ۱۵

تلفن: ۷۷۲۳۴۷۸ دورنگار: ۷۸۴۰۰۹۹

www.amiralmomeninpub.com

قیمت: ۳۰۰ تومان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

فتوای تحریر صریح سیگار، توسط یکی از مراجع محترم تقلید (مدّ ظلّه) در اواخر نیمهٔ اوّل سال ۱۳۸۲ منتشر شد.^۱

این فتوا موج جدیدی در جامعه ایجاد کرد، و به عنوان یک خبر داغ و نظریّه جدید فقهی، در گوشه و کنار مورد بحث و گفتگو قرار گرفت. و لذا به صورت مکرر و به اشکال مختلف، استفتائاتی در این زمینه از محضر ایشان مطرح شد، و محافل علمی، مشتاق اطلاع از مبانی و ادلّه این نظریّه بودند. بدین جهت معظم له در تاریخ ۸۲/۷/۱۶، در پاسخ جمعی از طلاب حوزه علمیه، که خواهان توضیح بیشتری پیرامون فتوای فوق و ادلّه آن بودند، چنین مرقوم فرمودند:

۱. جام جم، ۲۵ شهریور ۱۳۸۲.

بسم الله و له الحمد

«این جانب از چند سال پیش این فتوا را به صورت مشروط ذکر کرده بودم، و در رسالهٔ توضیح المسائل موجود است، که: «اگر کشیدن سیگار (و سایر دخانیات) به شهادت اهل اطلاع ضرر مهمی داشته باشد، حرام است».^۱ ولی اخیراً با شهادت و گواهی جمعی از پزشکان آگاه و اساتید متعهد دانشگاه، و با توجه به آمارهای تکان دهنده‌ای که از مرگ و میر ناشی از سیگار، و بیماری‌های خطرناکی که از آن نشأت می‌گیرد، به ما رسید، ثابت و مسلم شد که خطرات مهم دود سیگار یک واقعیت است، که حتی فرزندان افراد سیگاری و معاشران آنها از آن در امان نیستند. لذا فتوای تحریم به طور مطلق را دادیم، و از خدا می‌خواهیم همهٔ مسلمانان جهان، مخصوصاً جوانان عزیز را، که نخستین قربانیان این بلای خانمانسوز هستند، از شر آن حفظ کند، و با هوشیاری تمام مراقب

۱. توضیح المسائل معظم له، چاپ‌های قبلی، مسأله ۲۲۶۲.

خویش و اطرافیان و دوستان خود باشند. و إن شاء الله زنده بمانیم و ببینیم که جامعهٔ ما از لوٲ وجود این دود آلوده پاک شده است».

حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مدّ ظلّه) سپس به فشرده‌ای از مدارک و مبانی این حکم شرعی اشاره کرده، و در ضمن بخش قابل توجهی از نظرات کارشناسان اهل خبره را پیرامون خطرات سیگار و سایر دخانیات نقل کرده بودند، که در مباحث آینده بطور مشروح و مستند خواهد آمد.

فتوای تحریم سیگار رفته رفته جای خود را در میان اقشار مختلف جامعه، و حتی مسلمانان خارج از کشور باز می‌کرد. این مطلب از سؤالات مکرر مؤمنین، که از طرق مختلف به دفتر معظم له می‌رسید، روشن و آشکار بود. گسترش این فتوا، و پرسش‌های فراوان پیرامون آن، اقتضا می‌کرد که مبانی و ادلهٔ آن به صورت فتی‌تر، و با تفصیل و توضیح بیشتر بیان گردد. لذا حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مدّ ظلّه) در روز چهارشنبه ۱۳۸۴/۱۰/۱۴ درس خارج فقه خویش را، که در جمع طلاب و فضلاء فراوانی مطرح می‌شد، به این موضوع اختصاص دادند. مباحث مذکور پس از

تنقیح، و ذکر اسناد و مدارک آن، به انضمام دو فصل دیگر، تقدیم شما خوانندگان عزیز می‌شود. امید آن که با مطالعهٔ دقیق این مباحث، و رساندن آن به دیگران، شما هم در مبارزه با این عادتِ ناپسندِ غیر قابلِ توجیه سهمیم بوده، و در آینده شاهد جامعه‌ای پاک و عاری از هرگونه دخانیات باشیم. **إِنْ شَاءَ اللَّهُ.**

حوزهٔ علمیّه مقدّسهٔ قم

ابوالقاسم علیان نژادی

۱۳۸۴/۱۰/۲۰

فصل اوّل:

ادلّه حرمت سیگار

عادت، مانع شناخت

یکی از موانع اجتهاد، و به تعبیر دیگر از جمله موانع معرفت و شناخت، آلوده بودن خود انسان، یا جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند، به چیزی است که می‌خواهد درباره آن تحقیق نماید. هرگاه شخصی مثلاً تاجر کالاهای آمریکایی و اسرائیلی باشد، یا این گونه کالاها در جامعه وی رواج زیادی داشته باشد، شناخت ضررهای آن، و صادر کردن حکم شرعی‌اش، برای وی کار ساده‌ای نخواهد بود. همان‌گونه که اگر کسی آلوده به سیگار باشد، نمی‌تواند در مورد سیگار مطالعه درستی داشته باشد، یا کسی که در محیط آلوده به دخانیات زندگی می‌کند، نمی‌تواند به راحتی پیرامون آن سخن گفته، و نظریه دهد.

معروف است هنگامی که علامه حلی رحمته الله تصمیم می‌گیرد پیرامون «منزوحات بئر»^۱ مطالعه نموده، و

۱. «بئر» به معنای چاه آب، و «منزوحات» تعداد سطل‌های آب

در مورد آن فتوا دهد، ابتدا دستور می‌دهد چاه آب آشامیدنی داخل منزلشان را پر نمایند، تا مبادا وجود آن چاه، مانع تصمیم‌گیری صحیح او در احکام شرعی این موضوع گردد!

نتیجه این‌که: به هنگام بحث و تحقیق پیرامون مسأله‌ای، باید تعلقات و وابستگی‌های به آن مسأله را از بین برد، یا نادیده گرفت. به همین دلیل، منشأ اشکالات زیادی که در مورد حرمت سیگار خصوصاً، و انواع دخانیات عموماً، مطرح می‌شود، آلودگی طیف گسترده‌ای از جامعه به آن است. و لذا در موارد مشابه که این آلودگی وجود ندارد، یا در مقیاس محدودتری است، گفتگو و مقاومت در مورد آن نیز به همان نسبت کمتر است.

با توجه به این مقدمه، ادلهٔ حرمت سیگار و سایر دخانیات را بررسی می‌کنیم:

ادلهٔ حرمت سیگار

هر چند پیرامون حرمت دخانیات دلیل خاصی از

→ است که به هنگام آلوده شدن آب چاه به نجاستی (مثلاً مردار حیوانی) از چاه کشیده می‌شود، تا چاه پاک گردد، ولی معروف در میان فقهای امروز این است که آب چاه تنها با تغییر بو یا رنگ یا طعم آب آن، به سبب وقوع چیز نجس، نجس می‌شود، و در غیر این صورت پاک است.

آیات قرآن، و احادیث معصومین علیهم‌السلام به چشم نمی‌خورد، چرا که این موضوع از جمله مسائل مستحدثه‌ای است که در عصر نزول قرآن و زندگی حضرات معصومین علیهم‌السلام وجود نداشته، و در دوران غیبت کبری بروز نموده است^۱؛ ولی از دو دلیل عام، که این موضوع یکی از مصادیق روشن و آشکار آن است، می‌توان حکم به حرمت این عادت زشت و نامعقول صادر کرد. توجه فرمایید:

۱- قاعدهٔ لاضرر

این قاعده، که از قواعد مسلم فقهِ اسلام، اعمّ از شیعه و اهل سنت است، و برخی از آیات قرآن، و تعدادی از روایات به روشنی دلالت بر آن دارد، و دانشمندان و فقهای تمام فرق اسلامی بر آن اتفاق نظر دارند، و مورد پذیرش عقلای جهان - با قطع نظر از هر نوع گرایش مذهبی - است، به وضوح دلالت بر حرمت هر کاری دارد که ضرر مهمّی در پی داشته باشد.

۱. نویسنده کتاب «خودکشی تدریجی و دیگرکشی با سیگار» معتقد است که ۵۰۰ سال پیش شخصی به نام «کرومن» این گیاه سمّی را از آمریکا به اروپا آورد، تا همان‌گونه که اروپاییان قارهٔ آمریکا را به خاک و خون کشیدند، این گیاه سمّی هم تا ابد آتش بر کاشانهٔ بقیّهٔ جهانیان زده، و بسوزاند و نابود کند!

سؤال: آیا قاعده لا ضرر فقط ما را از ضرر زدن به دیگران منع می‌کند، یا اجازه ضرر زدن به خود را نیز نمی‌دهد؟ به عبارت کوتاه‌تر، آیا این قاعده اختصاص به إضرار به غیر دارد، یا شامل إضرار به نفس هم می‌شود؟

پاسخ: هر چند بعضی از موارد این قاعده إضرار به غیر است، (زیرا طبق روایت سمرة بن جندب، که منبع اصلی این قاعده است^۱، پیامبر گرامی اسلام ﷺ سمرة بن جندب را از ضرر زدن به آن شخص انصاری نهی کرد). اما دلالت آن اختصاص به مورد مذکور ندارد، و منحصر به ضرر به غیر نمی‌شود. بدین جهت فقهای اسلام در ابواب مختلف فقه، برای حرمت إضرار به نفس به آن استدلال کرده‌اند. از جمله:

۱- در بحث روزه بیمار، که برای خود بیمار ضرر دارد، فرموده‌اند:

«به مقتضای قاعده لا ضرر، روزه برای چنین شخصی جایز نیست»^۲.

۱. البته علاوه بر حدیث فوق، به روایات دیگر نیز می‌توان برای قاعده مذکور استناد جست، که شرح آن در القواعد الفقهیه، جلد ۱، صفحه ۲۶ به بعد، آمده است.

۲. صاحب جواهر رحمه الله در این مورد می‌فرماید:

از اینجا روشن می‌شود که دایره شمول قاعده مذکور وسیع است، و شامل اضرار به نفس هم می‌گردد.

۲- فقها در بحث تیمم نیز فرموده‌اند:

«اگر شخصی به اندازه کافی آب در اختیار دارد، اما برایش ضرر دارد، به مقتضای قاعده لا ضرر حق ندارد وضو بگیرد، بلکه وظیفه‌اش تیمم است».

مرحوم محقق یزدی، در کتاب عروة الوثقی در این زمینه می‌فرماید:

«الثالث: الخوف من استعماله على نفسه، او عضو من أعضائه، بتلف أو عيب أو حدوث مرض أو شدته أو طول مدته أو بطء برئه أو صعوبة علاجه أو نحو ذلك مما يعسر تحمله عادة، بل لو خاف من الشين الذي يكون تحمله شاقاً تیمم. و المراد به ما يعلو البشرة

→ «إنّ المدار في الإفطار على خوف الضرر من غير فرق بين المريض و الصحيح في ذلك، لاطلاق قوله ﷺ: «كل ما أضر به الصوم فالإفطار له واجب»... و لظهور النصوص في أن المبيح للفطر في المريض الضرر، فلا يتفاوت بين الصحيح و المريض معه؛ ملاك و مجوز افطار ترس از ضرر است، و تفاوتی در این مسأله بین انسان سالم و بیمار نیست، زیرا کلام امام ﷺ که می‌فرماید: «هر کس که روزه برایش مضرّ باشد، باید روزه‌اش را افطار کند» مطلق است و شامل بیمار و سالم هر دو می‌شود، همان‌گونه که روایات وارده در مورد تجویز افطار برای مریض ملاک را ضرر دانسته، و در این ملاک تفاوتی بین انسان سالم و بیمار نیست». (جواهرالکلام، جلد ۱۶، صفحه ۳۴۹).

من الخشونة المشوهة للخلقة، او الموجبة لتشقق الجلد، و خروج الدم. و يكفى الظن بالمذكورات او الاحتمال الموجب للخوف؛^۱ سومین چیزی که تیمم را تجویز می‌کند ترس از ضررهای ناشی از استعمال آب بر جان، یا عضوی از اعضای انسان است؛ چه منشأ این خوف، احتمال مرگ باشد، یا عضوی از اعضا معیوب شود، یا بیماری تازه‌ای به وجود آید، یا بیماری موجود شدت پیدا کند، یا طولانی‌تر شود، یا درمان آن گُند شود، یا معالجهٔ آن سخت گردد، یا مشکل دیگری مانند مشکلات مذکور به وجود آید، که تحمل آن آسان نباشد. بلکه حتی اگر استعمال آب وضو در شرایط خاصی موجب نقصی در چهره، یا دست‌های انسان شود، مثل این که پوست دست‌ها و صورت را زبر و خشن کند، یا باعث ترکیدگی پوست دست و صورت گردد، یا سبب خونریزی در اعضای وضو شود، به گونه‌ای که تحمل این امور سخت باشد، در تمام این موارد تیمم جایگزین وضو می‌شود. در ضمن تمام مواردی که گفته شد، حصول یقین و اطمینان به مشکلات مزبور لازم نیست، بلکه صرف ظن و گمان، و حتی احتمالی که منشأ خوف ضررهای مذکور باشد، کفایت می‌کند.

۱. عروة الوثقی، جلد ۱، صفحه ۴۷۲.

نویسندهٔ کتاب ارزشمند جواهر نیز در این زمینه فرموده است:

«و کذا... لو خشى حصول المرض الشديد باستعماله، او بالمضى اليه، او بترك شربه، بلا خلاف اجده فيه بل هو اجماع سيما مع خوف التلف معه، لنفى العسر و الحرج و الضرر^۱؛ همچنین تیمم جایز است در صورت ترس از مرض شدید، به سبب استعمال آب، یا جستجو برای یافتن آب، یا ترک آشامیدن آب، و این مطلب اجماعی است، مخصوصاً اگر همراه با خوف تلف باشد؛ زیرا وظیفهٔ وضو گرفتن در این صورت به مقتضای قاعدهٔ لاضرر و لا حرج تبدیل به تیمم می‌شود».

۳- در کتاب خوراکی‌ها و نوشیدنی‌ها (الاطعمة و الاشربة) نیز غذاهای زیان‌آور به حکم قاعدهٔ لاضرر تحریم شده است. از جمله می‌توان به خوردن گِل اشاره کرد، که متأسفانه برخی از مردم مبتلای به آن هستند. چرا که طبق برخی از روایات این کار سرچشمهٔ ناراحتی‌هایی در بدن انسان گردیده، و رفته رفته جسم انسان را مبتلا به بیماری‌هایی می‌کند «ان الطین يورث السقم في الجسد و يهيج الداء»^۲.

۱. جواهر، جلد ۵، صفحه ۱۰۴.

۲. وسائل الشیعه، جلد ۱۶، صفحه ۳۹۲.

مرحوم شهید ثانی رحمته الله در کتاب کم‌نظیر مسالک الافهام، در مقام بیان دلیل حرمت خوردن گل می‌فرماید:

«بما فيه من الاضرار الظاهر للبدن^۱؛ علّت آن ضررها و زیان‌های روشن و آشکاری است که بر اثر خوردن گل به وجود می‌آید».

نتیجه این که: طبق آنچه از کلمهٔ ضرر استفاده می‌شود، و آنچه عرف از این واژه می‌فهمد، و آنچه فقهای اسلام از این قاعده برداشت کرده‌اند، قاعدهٔ لاضرر اختصاص به إضرار به غیر ندارد، بلکه شامل إضرار به نفس هم می‌شود.^۲ البته روشن است که منظور ضررهای اندک و جزئی نیست، چون بسیاری از چیزهای مورد استفاده بشر ضررهای جزئی دارد؛ بلکه ملاک ضررهای کلی و قابل توجه است.

خلاصه این که: «به مقتضای قاعدهٔ لاضرر، که به ادلّهٔ چهارگانهٔ قرآن و حدیث و اجماع و عقل ثابت شده، هر چیزی که برای سلامتی انسان ضرر و زیان

۱. مسالک الافهام، جلد ۸، صفحه ۳۱۵ و جلد ۱۲، صفحه ۱۶۵.

۲. همان‌گونه که ضررهای سیگار اختصاص به شخصی سیگاری ندارد، بلکه دامن‌گیر افرادی که در آن فضا تنفس می‌کنند، نیز می‌شود. تا آنجا که برخی از کارشناسان معتقدند دودی که نزدیکان فرد سیگاری استنشاق می‌کنند، ۴۰ برابر کشنده‌تر از دودی است که خود شخص سیگاری آن را مصرف می‌کند (نشریهٔ افق، خرداد ۱۳۸۲).

قابل توجهی داشته باشد، حرام است».

این مطلب از نظر اصولی و کلی مورد قبول تمام فقهای ماست، بدین جهت در رساله‌های مراجع عظام تقلید، در فصل خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها آمده است:

«خوردن چیزی که برای انسان ضرر دارد، حرام است».^۱

زیان‌های فراوان سیگار

پس از روشن شدن مطلب بالا، باید به این موضوع پرداخت که:

«آیا سیگار از جمله چیزهایی است که ضرر و زیان قابل توجهی دارد، تا مشمول قاعدهٔ کلی لاضرر گردیده، و حکم به حرمت آن شود، یا ضررهایی که برای آن گفته می‌شود جزئی و موقت و گذراست، و در حدّی نیست که مشمول قاعدهٔ لاضرر شود؟».

برای تشخیص این موضوع، همچون سایر موضوعات^۲، به سراغ اهل خبره و آگاهان و

۱. توضیح المسائل مراجع، جلد ۲، صفحه ۵۳۱.

۲. مثلاً در مورد روزه اگر خود شخص قادر بر تشخیص ضرر نباشد، به پزشک مورد اعتماد مراجعه می‌کند، چنانچه پزشک تشخیص دهد که روزه ضرر دارد، نباید روزه بگیرد. یا اگر بدن

کارشناسان این امر می‌رویم، و نظر آنها را جویا می‌شویم.

گروه زیادی از اطباء و پزشکان، که اهل خبرهٔ تشخیصِ ضررهای سیگار محسوب می‌شوند، اجماع و اتفاق نظر دارند که سیگار ضررهای مهم و زیان‌های قابل توجهی دارد، و کتاب‌های متعددی پیرامون خطرات و زیان‌ها و بیماری‌های ناشی از استعمال دخانیات، مخصوصاً سیگار، به رشتهٔ تحریر درآورده‌اند، بلکه در خصوص یکی دو مورد از بیماری‌های مهم ناشی از آن، کتاب مستقلی نوشته شده است.^۱ که در اینجا توجه شما عزیزان را به گوشه‌ای از این خطرات و زیان‌ها و بیماری‌ها جلب می‌کنیم:

۱- سیگار عامل اصلی، یا کمکی، پیدایش بیش از ۵۰ نوع بیماری و ۲۰ نوع سرطان در بدن می‌باشد.

بلکه بعضی از اطبا معتقدند: «۱۲۰ نوع بیماری

→ کسی مجروح شود، و نتواند تشخیص دهد که آب برای او ضرر دارد، به متخصص رجوع نموده، و مطابق نظر او عمل می‌کند. یا اگر خریدار در معامله‌ای ادعای غبن کند، به کارشناس مراجعه می‌شود، چنانچه او مغبون بودن خریدار را تأیید کند، حق فسخ خواهد داشت. و موارد دیگری از این قبیل که نشان می‌دهد نظریهٔ اهل خبره در موضوعات حجت است، و این امر مورد اتفاق فقها است.

۱. کتاب «سیگار، سکنه، سرطان» از جملهٔ این کتب است.

سوغات این عادت ناپسند است!.^۱

۲- سالیانه ۵ میلیون نفر به علت بیماری‌های ناشی از سیگار جان می‌سپارند.^۲ یعنی بیش از تلفات جنگ جهانی اول! زیرا در طول چهارسال جنگ جهانی اول، ۱۰ میلیون نفر کشته شدند؛ در حالی که تلفات سیگار در دنیا در چهارسال به ۲۰ میلیون نفر می‌رسد!

اگر تعجب نکنید رقم تلفات ناشی از سیگار در سال ۲۰۲۵ میلادی به دو برابر آمار فعلی، یعنی ۱۰ میلیون نفر در هر سال خواهد رسید.^۳

البته با این تفاوت که ۷ میلیون آن سهم کشورهای در حال پیشرفت، و فقط ۳ میلیون دیگر متعلق به کشورهای پیشرفته است.^۴ راستی کدام جنگ در دنیا این قدر قربانی گرفته، و چه خطری از این خطر بالاتر؟

۱. نویسندهٔ کتاب «سیگار، سکنه، سرطان» معتقد است که: «بروز

۱۴ نوع سرطان، ۲ نوع سکنه، و ۸۰ نوع بیماری در سیگاری‌ها، از علل اصلی مرگ و میر زودرس و ناگهانی آنها به شمار می‌رود!»

۲. کیهان، ۱۳ مرداد ۱۳۸۲.

۳. سیگار، سکنه، سرطان، صفحهٔ ۱۳۴.

۴. چرا که ۲/۳ افراد سیگاری در جهان، اهالی کشورهای در حال توسعه هستند، و ۱/۳ آن متعلق به کشورهای توسعه یافته است. در حالی که صد در صد کمپانی‌های سیگارسازی در کشورهای غربی و به خصوص آمریکا قرار دارد (اصلاح و تربیت، سال دوم، شمارهٔ ۱۶).

۳- دولت‌ها به طور متوسط بیش از دو برابر مبلغی که صرف تهیه سیگار می‌شود، باید صرف هزینه بیماری‌ها و عوارض ناشی از سیگار نمایند. یعنی رقمی نزدیک به ۶ میلیارد تومان در هر روز در ایران، و بیش از دو هزار میلیارد تومان در سال!^۱

۴- افراد غیر سیگاری، به ویژه کودکان و همسران سیگاری‌ها، به همان اندازه در معرض مضرات دود سیگار هستند.^۲ این افراد بی‌گناه به طور اجباری سلامتی خویش را از دست می‌دهند!

۵- بدون شک سیگار در نوجوانان غالباً دریچه

۱. یاس نو، ۴ مرداد ۱۳۸۲.

۲. آقای دکتر سید حسن عارفی، که در زمینه مضرات سیگار تحقیقات فراوانی کرده، و حاصل آن را در کتاب «خودکشی تدریجی و دیگرکشی با سیگار» به مردم عرضه نموده، در صفحه ۳ کتاب مذکور می‌گوید:

«با معتاد شدن به این گیاه سمی، یک یک افراد خانواده، دانسته یا ندانسته، مدتی بعد به بیماری‌های ذیل مبتلا می‌شوند:

۱- برونشیت مزمن. ۲- تنگی نفس. ۳- سرفه. ۴- خلط چرکی. ۵- امفییزم ریوی. ۶- زخم‌های دستگاه گوارشی. ۷- بستن رگ‌های دست‌ها و پاها. ۸- بستن رگ‌های قلب. ۹- سکت‌های مغزی. ۱۰- سکت‌های قلبی. ۱۱- استعداد به عفونت‌ها. ۱۲- بی‌اشتهایی. ۱۳- ضعف عمومی. و پس از ابتلا به این بیماری‌ها، از این مطب به مطب پزشک دیگر، و از این بیمارستان به آن بیمارستان رفته، و عمر گرانبها را سپری کرده، و در نهایت با گرفتار شدن به انواع سرطان‌های ریه، حلق، حنجره، مری، معده، کلیه، و مثانه، راهی قبرستان‌ها می‌شوند!».

ورود به اعتیاد است. تا آنجا که برخی معتقدند ۸۰٪ معتادین به مواد مخدر قبلاً سیگاری بوده‌اند!^۱

۶- سالیانه ۸۸ میلیارد نخ سیگار در ایران مصرف می‌شود، که نزدیک به ۱۲ میلیارد نخ آن تولید داخل، و ۹ میلیارد از خارج وارد می‌شود، و بقیه عمدتاً از طریق قاچاق وارد و توزیع می‌گردد.^۲ (یعنی بیش از ۷۵٪ درصد پول سیگار به خارج از کشور می‌رود). دیگران ارز کشور خویش را صرف تهیه مایحتاج ضروری جامعه، نظیر نفت و گاز و مواد اولیه کارخانجات و پیشرفت علم و صنعت، و مانند آن می‌کنند، و سیگاری‌ها آن را صرف نابودی خود و اطرافیان‌شان!

۷- به علت سودآوری صنعت دخانیات برای کمپانی‌های چند ملیتی، به ویژه شرکت‌های آمریکایی، و با توجه به محدودیت‌های جدی در عرضه و مصرف سیگار در کشورهای غربی، به ویژه آمریکا، میزان مصرف در این کشورها روز به روز در حال کاهش است، و لذا با ترفندهای مختلف به طور رسمی و غیر رسمی (قاچاق) بازار مصرف به سوی

۱. بلکه بر اساس آمار به دست آمده از معتادان دستگیر شده، بیش از ۹۰ درصد آنان قبل از آن که معتاد شوند، سیگاری بوده‌اند. (ابرار، ۱۷ تیر ۱۳۸۲)

۲. رسالت، ۶ مرداد ۱۳۸۲.

کشورهای فقیر و در حال توسعه سوق داده شده است!^۱

۸- کمپانی‌های آمریکایی سالیانه بالغ بر ۶/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ نخ سیگار تولید می‌کنند، که نزدیک به ۳ درصد آن در آمریکا مصرف می‌شود، و ما بقی آن (۹۷ درصد) به خورد مردم سایر کشورها، به ویژه کشورهای فقیر و در حال توسعه داده می‌شود. و از این رهگذر سالانه بیش از ۳۰۰ میلیارد دلار سود شرکت‌های آمریکایی است، که معادل بیش از ده سال فروش نفت ایران است!

۹- سیگار علاوه بر مضرات فوق، دریچهٔ ورود به سایر بزه‌کاری‌های اجتماعی نیز می‌باشد.^۲

۱. در حالی که مصرف سیگار در کشورهای در حال توسعه ۳/۴ درصد در سال رشد دارد، مصرف آن در ایالات متحده در فاصلهٔ سالهای ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۰، بیش از ۱۳ درصد کاهش داشته است. در کانادا نیز در پی افزایش مالیات سیگار، آمار سیگاری‌ها شدیداً کاهش یافته است. و لذا کمپانی‌های عمدهٔ سیگارسازی در جهان به سرمایه‌گذاری در بازارهای آسیایی و همین‌طور اعمار شوروی سابق اقدام کرده، و شرکت بریتیش آمریکن توباکو، با تعطیل کردن دو کارخانهٔ این شرکت در کانادا و انگلستان، قصد دارد بخشی از کارخانه‌های تولیدی خود را به کره و نیجریه منتقل کند (همشهری، ۱۲ مرداد ۱۳۸۲).

۲. سازمان مبارزه با سرطان در آمریکا، پس از تحقیقات گسترده روی جوانان سیگاری به این نتیجه رسید که: «جوانان معتاد به سیگار افرادی بی‌قرار، مشوش، و بداخلاق هستند، و اگر فردی

←

خانم دکتر مسیحا روانشناس و مددکار اجتماعی معتقد است: «سیگار کشیدن مقدمه‌ای است بر دیگر اشکال اعتیاد، و اعتیاد به مواد مخدر مقدمه‌ای است بر بزه‌کاری و ناهنجاری نوجوانان و جوانان».^۱

آنچه گذشت نه نمونه از ضررهای مهم، و غیر قابل انکار سیگار و سایر دخانیات بود. و البته روشن است که مضرات این عادت ناپسند منحصر به موارد مذکور نیست، بلکه بسیار فراوان است^۲، که جهت رعایت اختصار از ذکر آن صرف نظر شد. علاقه‌مندان می‌توانند به کتاب‌هایی که در این زمینه نوشته شده مراجعه فرمایند.^۳

* * *

با توجه به شهادت کارشناسان فراوان پیرامون ضررهای گسترده و خطرناک سیگار، آیا انسان علم و

→ بین ۱۹-۱۳ سالگی سیگار را شروع کند، به احتمال ۷۰ درصد زودتر از سایر افراد می‌میرد» (سیگار، سگته، سرطان، صفحه ۱۷۲).

۱. ابرار، ۱۱ شهریور ۱۳۸۲.

۲. نویسنده کتاب «خودکشی تدریجی و دیگرکشی با سیگار» در صفحهٔ ب مقدمهٔ کتابش، در مورد ضررهای سیگار، سخن از ۴۰۰۰ مواد سمی و غیر سمی دود حاصل از سوختن توتون به میان آورده است.

۳. در کتاب سیگار، سگته، سرطان، صفحه ۲۹۴ به بعد، به بخشی دیگر از زبان‌های بهداشتی و اقتصادی استعمال دخانیات اشاره شده است.

اطمینان به ضررهای سیگار پیدا نمی‌کند؟

آیا بر اثر آسیب جزئی پوست به خاطر استفاده از آب، حکم شرع به مقتضای قاعدهٔ لاضرر تغییر می‌کند، و وظیفهٔ مکلف تیمم می‌شود، اما با این همه ضرر و زیان، همچنان می‌توان فتوا به حریت سیگار داد؟

آیا می‌توان پذیرفت که خداوند مهربان به صرف خوف مرض، روزه را بر انسان حرام کرده، تا از ضرر احتمالی در امان باشد، اما دخانیات را با این همه ضررهای جانی و مالی و اجتماعی حرام نکرده است؟ اگر خوردن گِل را به خاطر این که سبب تهییج درد و زمینه‌ساز بیماری است حرام بدانیم، ولی سیگار و سایر دخانیات که پیام‌آور مرگ و نیستی است را تحریم ننماییم، آیا دچار تناقض نشده‌ایم؟

نتیجه این که: بدون شک قاعدهٔ لاضرر شامل سیگار و سایر دخانیات می‌شود، و به مقتضای این قاعده تمام انواع دخانیات حرام است.

سؤال: چرا برخی از بزرگان علمای گذشته سیگار را حرام نمی‌دانسته، و حتی از آن استفاده می‌کردند؟

پاسخ: بدون شک مضرات سیگار به این شکل گسترده، که اکنون برای ما ثابت شده، برای آن بزرگواران روشن نبوده است. و لذا هنگامی که یکی از

بزرگان حوزه را بخاطر بیماری قلبی بستری کردند، و طبیب معالج به عنوان اولین گام معالجه دستور ترک سیگار را صادر کرد،^۱ ایشان که شدیداً مبتلا به سیگار بود، زمانی که به گفتهٔ اهل خبره یقین پیدا کرد که سیگار برای سلامتی‌اش مضر است، بی‌درنگ آن را ترک کرد. و افراد دیگری را نیز می‌شناسیم که با همین مشکل روبه‌رو شدند، و بلافاصله سیگار را ترک کردند، در حالی که شدیداً به آن وابسته بودند.

و ای کاش سایر مبتلایان نیز پیش از آن که گرفتار عوارض بسیار خطرناک آن، مانند بیماری‌های قلبی و انواع سرطان شوند، آن را ترک کنند.

۲- اسراف

حرمت اسراف - یعنی هزینه کردن بیهودهٔ اموال - از مسلمات همهٔ فِرَق اسلامی است، و ادلهٔ چهارگانهٔ فقهی (قرآن، حدیث، عقل و اجماع) بر آن دلالت دارد. بدین جهت اسلام اجازه نمی‌دهد که حتی آب نیم خوردهٔ لیوان دور ریخته شود.^۲

۱. نخستین پرسش پزشکان به هنگام ویزیت بیماران قلبی سؤال از ابتلای آنان به دخانیات است، و اگر بیمار مبتلا به دخانیات باشد، اولین دستور پزشک ترک سیگار است. چرا که حدود ۹۰ درصد از کسانی که بر اثر بیماری‌های قلبی فوت کرده‌اند معتاد به سیگار بوده‌اند (سیگار، سکنه، سرطان، صفحهٔ ۴۵).

۲. در حدیثی از امام صادق علیه السلام می‌خوانیم: «ادنی الاسراف هراقة».

آیا استعمال انواع دخانیات، مخصوصاً سیگار، اسراف محسوب نمی‌شود؟
به گزارش تکان دهندهٔ زیر توجه کنید، تا فاجعهٔ این اسراف بزرگ و وسیع، و پاسخ سؤال فوق روشن گردد:

متأسفانه در کشور ما ایران، نزدیک به ۱۰ میلیون نفر سیگاری وجود دارد، که روزانه بیش از سه میلیارد تومان خرج سیگار می‌کنند! اگر این رقم را در روزهای سال ضرب کنیم، حاصل آن بیش از هزار میلیارد تومان می‌شود.^۱ دیگران با این ارقام نجومی، ماهواره‌های اطلاعاتی، تحقیقاتی، مخابراتی، نظامی و مانند آن به فضا پرتاب نموده، و در مجموع به اقتصاد و صنایع و اعتبار جامعهٔ خویش کمک می‌کنند، و سیگاری‌ها سلامتی خود و اطرافیان، و ثروت خانواده و جامعهٔ خویش را آتش زده، و دود حاصل از آن را به فضا فرستاده، و ضربهٔ مهلکی به اقتصاد و اعتبار جامعهٔ خویش وارد می‌آورند! ببین تفاوت ره از کجاست تا به کجا؟!

→ فضل الاناء، و ابتدال ثوب الصون، و القاء النوی؛ کمترین حدّ اسراف دور ریختن آب باقیماندهٔ لیوان، و پوشیدن لباس بیرون منزل در منزل، و دور ریختن هستهٔ خرماست (بحارالانوار، جلد ۷۲، صفحهٔ ۳۰۳، چاپ بیروت).

۱. یاس نو، ۴ مرداد ۱۳۸۲، و انتخاب، ۷ مرداد ۱۳۸۲.

با توجه به تأکید شدیدی که اسلام نسبت به ترک اسراف دارد، آیا می‌توان تصوّر کرد که صرف سالانه ۱/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ تومان برای یک عادت ناپسند غیر قابل توجیه^۱، که پیام‌آور انواع بیماریها، تلفات فراوان، وابستگی اقتصادی، کمک غیر مستقیم به دشمنان اسلام، تهدید نسل جوان، و سوق دادن آنها به موادّ مخدر است، مورد پذیرش آیین اسلام باشد؟ بی‌شک ادلهٔ حرمت اسراف، شامل سیگار و سایر دخانیات نیز می‌شود. راستی اگر سیگار اسراف محسوب نشود، چه مصداق روشنتری برای اسراف خواهید یافت؟

نتیجه این که سیگار و دیگر انواع دخانیات به ادلهٔ متعدّد حرام است، که مهمترین آنها قاعدهٔ لاضرر و مسألهٔ اسراف می‌باشد.^۲

۱. در سطر سطر طومار چند هزار سالهٔ تاریخ بشری میلیون‌ها مطلب خرسند کننده و گریه‌آور، شادی‌زا و غم‌انگیز وجود دارد، که از نقطه نظر روانی تمام کنش‌ها و واکنش‌ها، علل و معلول‌ها، تا حدودی قابل توجیه است... اما آنچه در بررسی طومار بشری غیر قابل توجیه و مبہوت کننده است، مصرف دخانیات است (خودکشی تدریجی و دیگرکشی با سیگار، صفحهٔ ب).

۲. مرحوم شیخ حرّ عاملی، مؤلف کتاب ارزشمند وسائل الشیعه، در کتاب فوائد الطوسیّه، فائدهٔ پنجاه و یکم، دوازده دلیل برای حرمت استعمال دخانیات ذکر می‌کند، که دو دلیل از مهمترین آنها قاعدهٔ لاضرر و مسألهٔ اسراف است.

چرا دولت تولید دخانیات را متوقف نمی‌کند؟

سؤال: با توجه به ضررهای فراوان، و مفسدِ بسیار زیاد سیگار، و در نتیجه حرمت آن، چرا دولت اسلامی مبارزهٔ پیگیر و جدی با این معضل بزرگ بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی را شروع نمی‌کند، و در اولین گام دستور تعطیلی ادارهٔ دخانیات، و ممنوعیت تولید و پخش انواع موادّ دخانی را صادر نمی‌کند؟

پاسخ: اصل مسأله، که دولت باید مبارزهٔ جدی، همه جانبه، و واقع‌گرایی با این امّ الفساد داشته باشد، مورد قبول همگان است. و اکنون هم این کار انجام می‌شود،^۱ هر چند به کندی صورت می‌گیرد، و

۱. ممنوعیت تبلیغ هر نوع موادّ دخانی (کیهان، ۸۲/۴/۲)، ایجاد اتاق ویژهٔ سیگاری‌ها در فرودگاه‌ها (انتخاب، ۸۲/۴/۲)، ممنوعیت عرضهٔ سیگار در فروشگاه‌ها و مراکز تهیهٔ موادّ غذایی (آفرینش، ۸۲/۴/۹)، ممنوعیت استعمال دخانیات در اماکن عمومی (ابرار، ۸۲/۴/۲۱)، الزام تولیدکنندگان سیگار بر درج هشدار ضرر سیگار بر روی پاکت‌های سیگار (انتخاب، ۸۲/۴/۱) و مجازات کسانی که به افراد کمتر از ۱۸ سال سیگار بفروشند (آفرینش، ۸۲/۴/۹) از جملهٔ این اقدامات در کشور ماست. در دیگر کشورها و مجامع بین المللی نیز اقدامات شایسته‌ای صورت گرفته، که به شش مورد آن اشاره می‌شود:

(الف) سازمان جهانی بهداشت در حال به امضا رسانیدن یک معاهدهٔ بین‌المللی در زمینهٔ کنترل استعمال دخانیات است.

(ب) در بسیاری از کشورهای پیشرفته، فروش محصول دخانیات

←

لذا باید آهنگ آن تندتر شود، و دامنهٔ آن فراگیرتر. اما تعطیل کردن ادارهٔ دخانیات و ممنوعیت تولید و پخش آن به این راحتی نیست؛ زیرا قاچاق سیگار از کشورهای دیگر به مرزهای کشور ما با گستردگی بیشتر آغاز می‌شود، و سیگارهایی به مراتب خطرناکتر وارد کشور می‌گردد، و نه تنها معضل حل نمی‌شود، که معضلات تازه‌ای نیز بر آن افزوده می‌شود. و لذا آقای دکتر عارفی از اعضای کابینهٔ دولت شهید رجایی، در مقدمهٔ کتاب «خودکشی تدریجی»، به هنگام شماره کردن انگیزه‌های تألیف کتابش می‌گوید:

→ به افراد پایین‌تر از ۱۸ سال جرم محسوب شده و شخص فروشنده تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرد.

(ج) به لحاظ اهمیت کنترل جهانی دخانیات، سازمان بهداشت جهانی در پنجاه و دومین اجلاس عمومی خود، مذاکره در زمینهٔ معاهدهٔ کنترل جهانی دخانیات را تصویب نمود. این معاهده به کشورها کمک می‌کند تا با تصویب قوانین ملّی، استعمال دخانیات را در کشور خود به شکل موفق‌تری کنترل کنند.

(د) در بسیاری از کشورهای پیشرفته، فروش محصولات دخانیات تنها توسط فروشگاه‌های دارای مجوز فروش این محصولات صورت می‌گیرد.

(ه) در بسیاری از کشورهای پیشرفته، دو سوم قیمت بستهٔ سیگار به عنوان مالیات از طرف دولت دریافت می‌گردد.

(و) در بسیاری از کشورهای جهان، به منظور حفاظت از حقوق غیر سیگاری‌ها، استعمال دخانیات در اماکن مسقف از نظر قانون ممنوع است. (ایران، سال نهم، شمارهٔ ۲۵۳۱).

«چندین بار در هیأت دولت برادر شهید رجایی مضرات دخانیات مطرح شد، ولی به علت شرایط مملکتی آن موقع، و مسائل سیاسی اجتماعی آن زمان، هیچ‌گونه اقدامی میسر نبود، و تنها راه براندازی دخانیات جمع‌آوری مطالب علمی و آگاه نمودن مردم شناخته شد. نوشتن این کتاب، ناشی از تعصب شخصی نیست، بلکه مجموعهٔ نظریهٔ هزاران دانشمند و پزشک صاحب نظر در این رشته می‌باشد».^۱

بنابراین باید از طرق فرهنگی، مخصوصاً ضد ارزش نشان دادن این عادت زشت، مبتلایان به سیگار را تدریجاً به سوی ترک آن سوق داد. مدیر کل آموزش بهداشت وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی نیز معتقد است: «ما باید کاری کنیم که کشیدن سیگار (مخصوصاً) در میان نوجوانان و جوانان به صورت یک ارزش تلقی نشود».^۲

سیگار ضد ارزش است

خوشبختانه با توجه به فتوای مورد بحث، و

۱. خودکشی تدریجی و دیگرکشی با سیگار، صفحهٔ ج.

۲. اصلاح و تربیت، سال دوم، شمارهٔ ۱۶.

فعالیت مراکز مبارزه با دخانیات، و بعضی مصوبات مجلس شورای اسلامی، و تبلیغات مؤثر رسانه‌های عمومی و برخی جراید کشور، و ممنوعیت کشیدن سیگار در قطارها و هواپیماها و وسایل نقلیهٔ عمومی، این عمل به صورت یک ضد ارزش درآمده است. به گونه‌ای که بسیاری از افراد هنگام کشیدن سیگار خود را پنهان می‌کنند. و اگر این موضوع گسترش یابد، تأثیر قابل ملاحظه‌ای در ترک سیگار خواهد داشت.

تشویق و تقویت اعتقادات مذهبی دو عامل مهم

ترک سیگار

انذار و تبشیر، مبارزهٔ مثبت و منفی، خوف و رجاء در کنار هم عامل پیشرفت و ترقی انسان است. بدین جهت در کنار مبارزهٔ منفی با سیگار، از دو عامل مهم تقویت اعتقادات مذهبی و تشویق سیگاریها نباید غافل شد. چرا که اعتقادات مذهبی اثر عمیقی در ترک سیگار دارد. به عنوان نمونه به یکی از ایمیل‌هایی که در همین رابطه به دست ما رسیده، توجه کنید:

«دین در جامعهٔ ما موقعیت خاصی دارد، که کسی قدرش را نمی‌داند. فردی که معتقد به احکام اسلامی

است، از فقیه جامع الشرائط تقلید می‌کند، و به راحتی به فتاویٰ او تن می‌دهد. مثلاً من فردی را می‌شناسم که سخت سیگاری بود، و چندین بار هم تلاش کرد که آن را ترک کند، ولی موفق نشد، اما زمانی که شما سیگار را حرام کردید بلافاصله سیگار را ترک کرد.»

همان گونه که تشویق به ترک سیگار نیز کارساز و مؤثر است. عده‌ای از شخصیت‌ها که شدیداً گرفتار سیگار بودند، و بیم آن می‌رفت که دچار بیماری‌های سنگینی شوند، به وسیلهٔ حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مد ظله) تشویق به ترک سیگار شدند، و حتی معظم له برای این کار جایزه‌ای هم قرار داد. آنها سیگار را ترک کردند، و جایزه را هم گرفتند.

فصل دوم:

بازتاب گستردهٔ فتاویٰ تحریم سیگار

پس از آن که حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مدّ ظلّه العالی) در پاسخ به استفتای معاون بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی شیراز تأکید فرمودند که:

«با توجه به قطعی شدن ضررهای مهمّ سیگار، کشیدن آن حرام است، و مبتلایان باید آن را ترک کنند»^۱ و این فتوا در رسانه‌های گروهی داخلی و خارجی منتشر شد، عکس‌العمل‌هایی که غالباً حاکی از شادمانی و استقبال از این نظریّه جدید فقهی بود، ابراز شد، که به چند نمونه آن اشاره می‌شود:

الف) قدردانی جمعیت مبارزه با استعمال دخانیات ایران

جمعیت مذکور^۲ در تاریخ ۸۳/۱/۲۹ طی نامه‌ای به

۱. جام جم، ۱۳۸۲/۶/۲۵.

۲. این جمعیت در سال ۱۳۵۹ تأسیس شد، و هدف اصلی آن مبارزه ریشه‌ای و بنیادی علیه دخانیات در ایران و جهان، با استفاده از آخرین دستاوردها، و آشنایی مردم با عوارض ناشی از

شرح زیر از معظم له و این فتوای تاریخی قدردانی کرد:

بسم الله الرحمن الرحيم

احتراماً ضمن عرض ارادت و آرزوی توفیقات روزافزون، نظریه عالمانه، شفاف و صریح حضرتعالی، در رابطه با تحریم مطلق استعمال دخانیات، موجبات خرسندی و رضایت تمامی اعضای هیأت مدیره و هیأت امنای این جمعیت مردمی را فراهم نمود. این فتوای تاریخی بارقهٔ امیدی است که مسیر مبارزهٔ مقدس ما را تا رسیدن به پیروزی نهایی روشن و هموار خواهد نمود. بدون هیچ تردیدی نظریات روشنگر و راهگشای حضرتعالی، که در میان جامعهٔ دانشگاهیان و طبقهٔ تحصیل کرده، از محبوبیت خاصی برخوردار هستید، شکوفه‌های سلامتی و نشاط و آرامش را به میهن اسلامی ما ارزانی خواهد نمود. به امید روزی که این تلاش‌های مخلصانه به ثمر نشست، و در کشور پهناور ایران، هرگز سیگاری روشن نشود.

→ استعمال دخانیات است. اطلاع رسانی به عموم مردم از طریق پوسترها، اطلاعیه‌ها، کتاب‌ها و رسانه‌های گروهی (صدا و سیما و جراید) و ارائهٔ طرح‌ها و پیشنهادهایی به دولت و مجلس برای ممنوعیت و یا کاهش تولید دخانیات در کشور، از دیگر وظایف این جمعیت می‌باشد (سیگار، سکنه، سرطان، صفحهٔ ۲۹۳).

ب) تشکر جمعیت زندگی بدون دود عراق

احمد رضا المؤمن، دبیر کل «زندگی بدون دود» عراق، نیز در جمادی الثانی ۱۴۲۶ ه. ق طی نامهٔ تشکرآمیزی خطاب به معظم له چنین آورده است:

«این جمعیت (حیة بلا تدخين) تقدیر و تشکر خود را در نهایت ادب و احترام، و به پاس تلاش‌های علمی، فقهی، اصولی، اجتماعی و اندیشه‌های والای حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی در بیان ضررها و زیان‌های پدیدهٔ دخانیات، و تبیین نظریهٔ دین مبین اسلام در رابطه با کسانی که آلوده به آن هستند، یا به نوعی در راستای ترویج آن فعالیت می‌کنند، یا در مورد کسانی که در روشن ساختن ضررها و زیان‌های جسمی و روحی و اقتصادی دخانیات بر فرد و جامعه و دین تساهل و کوتاهی می‌کنند، اعلان می‌نماید. خداوند متعال به همهٔ علمای دین و حوزه‌های علمیّه در جهت خیر و صلاح مسلمین در امور دین و دنیای آنها توفیق دهد».

* * *

ج) درخواست آژانس بین‌المللی سیگار از

رهبران مذهبی

آژانس بین‌المللی سیگار و سلامت، که در لندن

مستقر است، از کلیّۀ رهبران مذهبی کشورهای جهان خواست تا برای حفظ سلامتی مردم در برابر زیان‌های غیر قابل انکار سیگار، اقداماتی مشابه فتوای آیه الله العظمی مکارم شیرازی در حرمت استعمال دخانیات انجام دهند.^۱

آژانس مذکور ماهنامه‌ای را به طور مرتّب تهیّه و به مراکز علمی، و سازمان‌ها و انجمن‌های مبارزه با استعمال دخانیات در سراسر جهان ارسال می‌دارد. نشریۀ مورد اشاره (IATH) نام دارد، و در تاریخ ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۳ میلادی فتوای انقلابی و ارزشمند تحریم دخانیات را نقل کرده است.

* * *

(د) واکنشهای غیر متعارف!

افراد زیادی پس از اطلاع از حرمت سیگار عزم خود را جزم نموده، و با همتی آهنین و تلاشی مستمر و پیگیر، موفق به ترک آن شده‌اند.^۲ و پیامها

۱. سایت بازتاب، ۱۳۸۲/۱۰/۲.

۲. راه‌های متفاوتی برای ترک سیگار وجود دارد؛ از جمله در روزنامهٔ همشهری، مورخ ۸۲/۴/۱۹ ده مرحله برای تحقّق این آرزوی شیرین پیشنهاد شده است. دکتر لطفعلی پورکاظمی نیز در صفحهٔ ۲۱۵ کتابش «سیگار، سگته، سلطان» به این بحث مهم پرداخته، و سیزده روش برای ترک سیگار پیشنهاد کرده است. علاقه‌مندان به ترک سیگار روش‌های مذکور را مطالعه نمایند.

و نامه‌های زیادی نیز به دفتر معظم‌له رسید که نشان می‌داد این فتوا به حمدالله کارساز بوده است. اما افراد انگشت‌شماری بودند که از این فتوا خوشحال نشدند، که ایشان در پاسخ یکی از این افراد فرمودند: «بسیاری از مردم به خاطر عمل به این فتوا از بیماری و مرگ نجات پیدا کردند، امیدواریم شما هم جزء این افراد باشید. البتّه لازم نیست یک شبه سیگار را ترک کنید، بلکه به تدریج آن را کنار بگذارید، که این کار سختی نیست».

* * *

(ه) تأیید تحریم سیگار در خطبه‌های نماز

جمعه

آیه الله حائری، نمایندهٔ ولیّ فقیه در استان فارس، در خطبهٔ دوّم نماز جمعه با تجلیل از فتوای آیت الله العظمی مکارم شیرازی در تحریم استعمال دخانیات، از پزشکان و اطبّا نیز خواست این فتوا را تأیید کنند. وی این اقدام آیت الله العظمی مکارم شیرازی را همراه با فتاویٰ حضرات آیات میرزای شیرازی بزرگ و میرزای شیرازی دوم در تحریم تنباکو و جنگ عراق، افتخار بزرگی برای مردم شیراز

دانست، و گفت: در مسألهٔ شرعی چیزی که شرافت انسان را از بین می‌برد، هیچ جای بحث نیست. و از طرفی این فتوا بیانگر زنده بودن حوزه‌های علمیّه، و پویایی فقه شیعه است، که امیدواریم این اقدام آیت الله العظمی مکارم آغازگر سایر فتواها باشد. وی خطاب به دانشمندان، متخصصان و پزشکان گفت: وقتی شرافت و وجدانتان چیزی را باور می‌کند، آن باور را امضا کرده، و به مردم منتقل کنید. وی همچنین از معتادین خواست به خاطر فرزندان‌شان از استعمال سیگار و مواد مخدر خودداری کنند.^۱

و در روزنامهٔ خبر شیراز مورّخ ۸۲/۸/۱ چنین آمده است:

امام جمعهٔ شیراز در خطبهٔ دوم از فتوای آیت الله العظمی مکارم شیرازی در مورد تحریم استعمال دخانیات تقدیر و تشکر کرد، و گفت:

«بالاخره میرزای شیرازی ما به سه نفر رسید. میرزای شیرازی بزرگ برای برهم زدن معاملهٔ ایران و انگلیس دست به تحریم تنباکو زد. و میرزای شیرازی دوم در جنگ استقلال عراق حضور داشت، و عراق را از شکست بازداشت. و میرزای سوم ما آیه الله العظمی مکارم شیرازی است که فتوای کارگشایی

۱. روزنامهٔ عصر شیراز، اوّل آبان ۸۲.

داده‌اند. و اکنون از پزشکان استدعا می‌کنم که با طومار خودشان این فتوا را تأیید کنند. اعتیاد شرافت انسان‌ها را از بین می‌برد. این نشان از زنده بودن حوزه‌های علمیّه و اجتهاد است، و امیدواریم این فتوا آغازگر فتاوای دیگر باشد. بعضی می‌گویند، این فتوا موجب دوری افراد و مقلّدین از علمای بزرگ می‌شود؛ اما این دلیل نمی‌شود. و اگر یکی دو نفر دور شوند، افراد زیادی به دین متّصل خواهند شد».

* * *

(و) پزشکان و فتوای تحریم سیگار

بیش از یکصد تن از اساتید دانشگاه علوم پزشکی شیراز و پزشکان استان فارس، حمایت قاطع خود را از تحریم سیگار اعلام کردند. در نامهٔ این عزیزان خطاب به مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) آمده است:

«فتوای راهگشای جنابعالی در خصوص حرمت مطلق استعمال سیگار، یادآور فتوای مراجع عظام سلف، میرزای اوّل و دوم شیرازی (رحمة الله علیهما) در تحریم دخانیات و جهاد با استعمارگران است. ما اساتید دانشگاه علوم پزشکی شیراز و پزشکان و

متخصصان شاغل در استان فارس، وظیفه خود می‌دانیم از این فتوای مهم و دوراندیشانه تقدیر نماییم. و امیدواریم سایر مراجع عظام تقلید نیز در نگرشی مجدد به این مسأله، و سایر مسائل بهداشتی و درمانی، و با لحاظ کردن نظریات کارشناسی، راهگشای نسل حاضر در عمل به تکالیف خود باشند. بقای آن وجود ارزشمند را از درگاه ایزد متان خواستاریم».

ز این هم سروده یک شاعر شیرین سخن

ضمن عرض سلام به محضر مبارک فاضل، دانشمند، فقیه و مجتهد زمان، حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی، جهت کسب آگاهی و اعلام نظر، سروده زیر تقدیم می‌گردد.

از کرمانشاه غلامحسین توانا

آیت الله مکارم، ای فقیه نیک‌نام

ای همه عز و کمال و رفعت و جاه و مقام

«مکتب اسلام» دارد چون تو مردی سرفراز

فاضل و عادل به گیتی، حاذق فقه و کلام

مستن «تفسیر نمونه» منحصر شد در جهان

آفرین بر ذوق و طبع و مرحبا بر آن مرام

آنچه اکنون گشته سنگین، حلّ این معضل بود
این گره‌بگشای و واکن باب رحمت روی عام
نیک دانسی آن چه دارد بهر انسان‌ها ضرر
طبق فتوای فقیهان مصرفش باشد حرام
مصرف «سیگار» دارد بس ضررها را ز پی
گر ندارد آن زیانی، پس ضرر باشد کدام؟
این سموم بس کشنده روز و شب بیع و شرا
می‌شود این جا و آن جا با کمال اهتمام^۱
فرض آن‌که عایداتش باشد از انجم فزون
می‌نیارزد آن چه دارد مرگ و بیماری مدام!
می‌نیارزد تا که انسان جان خود سازد فدا
عقل سالم کی پسندد این غل و زنجیر و دام؟
این چنین چیزی که دارد پای تا سر شور و شر
از چه حاضر گشته دولت بهر توزیعش مدام؟
سالیانه صدهزاران مرده‌اند از این طریق
این ستم، گر نیست نقیمت، پس چه باید داد نام

۱. شاهد این مطلب، چیزی است که یکی از دوستان از شخصی که نمایندگی پخش یکی از سیگارهای آمریکا را در مدت بیست سال در ایران داشته، نقل می‌کند. توجه کنید:

«یک روز از شرکت آمریکایی به من زنگ زدند که چرا فلان سیگار فروش سیگار در فرودگاه مهرآباد دیشب تعطیل کرده بود، و سیگار به مشتریان عرضه نمی‌کرد؟» من تحقیق کردم متوجه شدم که گزارشی که به آنها داده بودند، درست بوده، و آن شخص که نمایندگی ثابت هم نداشت، در زمان مذکور تعطیل کرده بود.

چيست فتواى شما در محو اين «امّ الفساد»؟
 يا چه دستورى نمايد منع آن را تا قيام؟
 اى فقيه با فضيلت! رأى خود كن آشكار
 هر كه گردد روسياه و يا كه گردد شادكام!
 طول عمرت خواهيم از درگاه حى لايزال
 در سلامت پايدار و در سعادت مستدام!

پاسخ معظم له به آقاى توانا
 مى‌كنم با نام حق آغاز، اکنون اين كلام
 مى‌فرستم بر جنابت صد درود و صد سلام!
 راست گفتم، مصرف «سیگار» دارد صد ضرر
 بهر شيطان شد سلاح و بهر ديوان، هست دام!
 شعله‌اى از نار دوزخ، آتشی از قهر ربّ
 در فسادش شك نكن از مذهب خير الانام!
 آن كه دل بندد به اين «امّ الخبائث» در جهان
 از حقيقت دور باشد، در طريقت هست خام!
 گر بخواهى همچو «مى» نامش بنه «امّ الفساد»
 اين به شكل «دود» باشد وان يكى «زهرى» به جام
 گر بزرگى از بزرگان جايزش بشمرده است
 بر بنى آدم خطا ممكن بُود از خاصّ و عام!
 آن چه گفتم يك اشارت بود در اين مسأله
 عاقلان را يك اشارت هست كافى، والسلام!

فصل سوم:

چهل نکته، چهل هشدار

۱- مبارزه با مقبولیت سیگار

یک کارشناس می‌گوید: «سیگار در جامعه ما مقبول است، کسی کاری به افراد سیگاری ندارد، در حالی که فرد معتاد به هروئین به راحتی نمی‌تواند در کوچه و خیابان هروئین مصرف کند. ما باید مقبولیت سیگار را از بین ببریم، اگر مقبولیت سیگار را از بین ببریم مطمئن باشید معتاد به آن کم می‌شود».^۱

۲- تعریف سیگار!

سیگار، تجارت جهانی میرندگی و سرطان انسان‌هاست.^۲

۳- هر نخ سیگار ۱۰ دقیقه از عمرتان می‌کاهد!

سیگاری‌ها به طور متوسط ۱۵ سال زودتر می‌میرند؛ چرا که کشیدن هر نخ سیگار حدوداً ۱۰ دقیقه از طول عمر انسان می‌کاهد.^۳

۱. یاس نو، ۷ مرداد ۸۲.

۲. کیهان، ۱۳ مرداد ۸۲.

۳. سیگار، سگته، سرطان، صفحه ۱۱۰.

۴- پدران و مادران سیگاری عامل مرگ نوزادان

طبق آمار وزارت بهداشت اتریش، ۷۰ درصد نوزادانی که به طور ناگهانی می‌میرند از پدران و مادران سیگاری می‌باشند.^۱

۵- رابطهٔ نیکوتین و مرگ

هر نخ سیگار حاوی نیم میلی‌گرم نیکوتین است. ۶۰ میلی‌گرم نیکوتین می‌تواند موجب مرگ انسان شود.^۲

۶- کاهش سن مبتلایان به سیگار

سن کشیدن سیگار به طور شایع در ایران پایین آمده است، به نحوی که از سنین مدرسهٔ راهنمایی و دبیرستان شروع می‌شود. ۸۵ درصد کسانی که برای اولین بار سیگار می‌کشند دیگر نمی‌توانند آن را کنار بگذارند، این اعلام خطر برای نوجوانان عزیز است.^۳

۷- راههای ترک سیگار

ساده‌ترین راه‌کارهای مبارزه با استعمال دخانیات، جلوگیری از تبلیغات، و نیز فرهنگ‌سازی و آگاه کردن قشرهای مختلف مردم، خاصه نونهالان و نوجوانان دربارهٔ مضرات دود کردن سیگار است.^۴

۱. سیگار، سگته، سرطان، صفحهٔ ۱۱۱.

۲. کیهان، ۱۴ مرداد ۱۳۸۲.

۳ و ۴. کیهان، ۱۵ مرداد ۱۳۸۲.

۸- بزرگترها پیشقدم شوند

اگر می‌خواهیم کودکان و نوجوانان ما سیگار نکشند، ابتدا بزرگترها باید سیگار را کنار بگذارند. خوشبختانه در چند سال اخیر به این نکته توجه شده که از نمایش سیگار کشیدن در فیلم‌ها و تبلیغات خودداری می‌شود.^۱

۹- اثر شگرف تبلیغات در کاهش مصرف سیگار

اتحادیهٔ اروپا ۵ سال پیش پیشنهاد خود را در خصوص ممنوعیت هر نوع تبلیغ مستقیم و غیر مستقیم دخانیات در سراسر اروپا از سال ۲۰۰۳ میلادی به تصویب رساند. و حدود سه دهه پیش کلینیک‌های ترک سیگار در انگلیس و آمریکا شروع به فعالیت کردند. نتیجهٔ این اقدام تاکنون کاهش ۵۰ درصدی استعمال دخانیات در بین شهروندان مصرف کنندهٔ دخانیات می‌باشد.^۲

۱۰- ارتباط «سل» و «سیگار»

سل سالانه ۱/۶۰۰/۰۰۰ نفر را در سطح جهان تلف می‌کند، و سه چهارم سیگاری‌هایی که به مرض سل مبتلا شده‌اند در صورتی که سیگار نمی‌کشیدند به این بیماری دچار نمی‌شدند!^۳

۱ و ۲. کیهان، ۱۶ مرداد ۱۳۸۲.

۳. جمهوری اسلامی، ۲ شهریور ۱۳۸۲.

۱۱- نقش رسانه‌ها در کاهش مصرف دخانیات

فعالیت رسانه‌های گروهی همگام با سایر مداخلات در پیشبرد فعالیت‌هایی از قبیل افزایش مالیات‌ها و برنامه‌های آموزش عمومی در زمینهٔ کاهش مصرف و یا ترک مصرف دخانیات مؤثر است.^۱

۱۲- هر ۸ ثانیه ۱ نفر!

طبق تحقیقات سازمان جهانی بهداشت، هر هشت ثانیه یک نفر به علت استعمال دخانیات جان خود را از دست می‌دهد.^۲

۱۳- چهارده بیماری حاصل از دخانیات

۱- از دست دادن موها. ۲- آب مروارید. ۳- چین و چروک. ۴- ضایعات شنوایی. ۵- فساد دندان‌ها. ۶- آمفیزم. ۷- پوکی استخوان. ۸- بیماری‌های قلبی. ۹- زخم معده. ۱۰- تغییر رنگ انگشتان. ۱۱- تغییر شکل سلول جنسی در مردان. ۱۲- بیماری برگر. ۱۳- داء الصدف. ۱۴- انواع سرطان‌ها.^۳

۱۴- «گودبر» از محافل بهداشتی جهان می‌پرسد:

چرا اگر چند نفر به علت حبسه و یا وبا بمیرند، مراکز بهداشتی جهان با خشونت خاصی نسبت به

مرگ و میر آنها اعتراض می‌کنند... ولی در هر مملکت و هر شهر روزانه تعداد زیادی به علت مصرف دخانیات می‌میرند، و هیچ مرکز بهداشتی به این روش ناصحیح معترض نیست؟^۱

۱۵- هیچ کس منکر زیانهای سیگار نیست

در سال ۱۹۷۰ در کنفرانسی با شرکت ۲۵ کشور بزرگ جهان راجع به اثرات کشنده و سمی دخانیات بحث شد. در این کنفرانس هیچ سخنرانی منکر اثرات سوء دخانیات برای انسان نشد.^۲

۱۶- نسبت ضررهای اقتصادی سیگار و

اعتبارات بهداشت

ضرر سالیانه اقتصادی ناشی از مصرف دخانیات بیش از دو برابر اعتبارات بخش بهداشت و درمان کشور است. فعالیت بدون کنترل شرکت‌های بزرگ تولید کننده دخانیات در کشور برای جامعه زیان‌آور می‌باشد.^۳

۱۷- آمار تلفات سیگار در ایران

تعداد مرگ و میر افراد سیگاری در ایران روزانه ۱۴۰ نفر، و در سال به ۵۰ هزار نفر می‌رسد.^۴

۱ و ۲. خودکشی تدریجی و...، صفحه ۲۳ و ۲۸.

۳. کیهان، ۱۳ مرداد ۸۲.

۴. سیگار، سکت، سرطان، صفحه ۱۸.

۱. همشهری، ۲۶ مرداد ۱۳۸۲.

۲. اطلاعات، ۱۹ شهریور ۱۳۸۲.

۳. اطلاعات، ۹ شهریور ۱۳۸۲.

۱۸- تفاوت خودکشی با استعمال دخانیات

کشیش مسیحی «جاکاب بالد» می‌گوید: فرق خودکشی با اعتیاد به توتون در این است که خودکشی یک مرگ ناگهانی است، اما اعتیاد به توتون یک خودکشی تدریجی است.^۱

۱۹- دیوانگی و مصرف دخانیات

عشق یک دیوانگی کوتاه مدّت است، اما مصرف توتون یک دیوانگی دراز مدّت و ثابت است.^۲

۲۰- مرگ و میر کودکان بر اثر عوارض سیگار

اگر مصرف سیگار به همین ترتیب ادامه یابد، ۲۵۰ میلیون کودک در جهان به علّت عوارض ناشی از دود سیگار از بین خواهند رفت.^۳

۲۱- سیگار و کاهش عمر

بر اساس آمار، عمر افراد سیگاری بین ۱۵ تا ۲۲ سال کمتر از افراد غیر سیگاری است.^۴

۲۲- هم‌نشینی سیگاری و سرطان ریه

سالانه چهار هزار فرد غیرسیگاری در اثر

۱ و ۲. سیگار، سکنه، سرطان، صفحهٔ ۲۵.

۳. اطلاعات، ۹ مرداد ۸۲.

۴. کیهان، ۱۳ مرداد ۸۲.

همنشینی با افراد سیگاری به سرطان ریه مبتلا شده، و جان می‌سپارند.^۱

۲۳- آمار مرگ و میر سیگاری‌ها در اروپا

تنها در اروپا سالانه ۴۵۰ هزار نفر در اثر بیماری‌های ناشی از استعمال دخانیات جان می‌سپارند، ۴۰۰۰ نفر از آنها را افراد غیر سیگاری تشکیل می‌دهند، که با افراد سیگاری در منزل یا محیط کار زندگی می‌کنند.^۲

۲۴- دستگاه تنفسی، قربانی اصلی سیگار

بیشترین و کشنده‌ترین اثرات دخانیات بر دستگاه تنفسی است.^۳

۲۵- سیگار و سرطان ریه

عامل بیش از ۹۰٪ بروز سرطان ریه، سیگار است. و هر ساله بیش از ۱۰۰ هزار مرد، و ۵۰ هزار زن در ایالات متّحده آمریکا در اثر سرطان ریه به بیمارستان‌های مربوطه مراجعه نموده، که اکثر آنها در مدّت یک سال فوت می‌کنند.^۴

۲۶- پیام یک سیگاری به جوانان

من به عنوان کسی که تجربه دارم به جوانانی که

۱ و ۲ و ۳ و ۴. سیگار، سکنه، سرطان، صفحهٔ ۱۱۲ و ۱۱۵ و ۱۵۵.

هنوز به طرف سیگار نرفته‌اند می‌خواهم بگویم:
«به خدا قسم به طرف سیگار نروید. اصلاً
می‌توانید برای به دست آوردن آرامش آدامس
بجوید، تا این که دود سیگار را به جان بخرید!»^۱

۲۷- سیگار کشیدن نشانهٔ بزرگی نیست!

اکثر جوانان سیگاری می‌خواهند با سیگار
کشیدن به دیگران بفهمانند که بزرگ شده‌اند، و
احتیاج به آقابالاسر ندارند؛ اما سیگار کشیدن نشانهٔ
مرد شدن نیست.^۲

۲۸- سیگار و آلودگی‌های دیگر

سیگاری شدن می‌تواند ورودی به مرداب
آلودگی‌های دیگر، و مسأله ساز باشد.^۳
یکی از فضلا در این مورد اشعاری سروده، که دو
بیت آن تقدیم شما عزیزان می‌شود:
سیگار دری به اعتیاد است
کوبندهٔ وضع اقتصاد است
ویرانگر کشور و بلاد است
تخمی است که میوه‌اش فساد است

۱ و ۲. یاس نو، ۷ مرداد ۸۲.

۳. کیهان، ۱۳ مرداد ۸۲.

۲۹- سیگار دشمن سلامتی

با هر پکی که به سیگار می‌زنیم، حفره‌ای در هالهٔ
ظریف حیاتمان ایجاد می‌کنیم، و تندرستی خود را با
دست غفلت و ناآگاهی خودمان نقره داغ می‌کنیم.^۱

۳۰- الگوهای نامناسب و آلودگی به سیگار

۵۲ درصد کودکانی که بعداً سیگاری شده‌اند تحت
تأثیر شهرت و محبوبیت ستارگانی بوده‌اند که در
فیلم‌ها سیگار می‌کشند.^۲

۳۱- شیوع دخانیات در بین نوجوانان

در برخی کشورهای منطقه میزان شیوع مصرف
دخانیات بین نوجوانان ۱۳ تا ۱۵ ساله به ۴۶ درصد
رسیده است.^۳

۳۲- آمار دانشجویان سیگاری

۱۶ درصد دانشجویان تهران سیگاری هستند، که
این میزان از سال اول تا آخر دانشگاه رو به افزایش
بوده، و در دختران حدود ۳ برابر شده است.^۴

۱. کیهان، ۱۳ مرداد ۸۲.

۲ و ۳. اطلاعات، ۹ مرداد ۸۲.

۳۳- مرگ و میر سیگاری‌ها در آینده

مرگ و میر ناشی از استعمال دخانیات در طول دو دههٔ آینده سه برابر خواهد شد!^۱

۳۴- کودکان سیگاری‌ها

کودکانی که در منزل افراد سیگاری زندگی می‌کنند، مثل این است که سالانه ۸۰ عدد سیگار کشیده‌اند!^۲

۳۵- کودکان در معرض تنفس دود

نزدیک به ۷۰۰ میلیون کودک، یا به عبارتی نیمی از کودکان دنیا، در معرض تنفس هوای آلوده به دود تحمیلی سیگار هستند.^۳

۳۶- سیگار و سرطان

مرکز تحقیقات بین المللی سرطان در گزارش منتشرهٔ خود اعلام کرد: سرطان‌هایی که از مصرف سیگار به وجود می‌آیند، بسیار فراتر از سرطان‌هایی هستند که تاکنون علم پزشکی شناخته است. استعمال دخانیات (سیگار) سرطان‌های معده، کلیه،

۱ و ۲. اطلاعات، ۹ مرداد ۸۲.

۳. کیهان، ۱۳ مرداد ۸۲.

کبد، رحم، مغز استخوان و خون را در پی دارد. این گزارش که توسط ۲۹ محقق از ۱۲ کشور جهان در خصوص رابطهٔ سیگار با سرطان تهیه شده، نیز هشدار می‌دهد افرادی که در معرض دود سیگار بوده‌اند، و یا استفاده منفعلانه از سیگار داشته‌اند، به سرطان ریه مبتلا شده‌اند.^۱

۳۷- دستورالعمل آمریکایی‌ها به عراقی‌ها

فقط مشروبات الکلی، سیگار و اسلحه به ایران صادر کنید!^۲

۳۸- بالا رفتن سن ازدواج، و اعتیاد به سیگار

عامل دیگر که اصولاً کمتر به آن توجه می‌شود، اما باید به عنوان یک دلیل مهم مورد بررسی قرار گیرد، بالا رفتن سن ازدواج است. این مسأله به دلیل آسیب‌پذیر بودن دختران می‌تواند در کنار عواملی نظیر محرومیت از ورود به دانشگاه، برآورده نشدن انتظارات پس از ورود به دانشگاه، و نیز مواجهه با بن‌بست‌های عاطفی، سبب انحراف از مسیر درست و افزایش فرد برای مواد اعتیادآور و در رأس آنها

۱. کیهان، ۱۳ مرداد ۸۲.

۲. کیهان، ۱۶ شهریور ۱۳۸۲.

سیگار باشد.^۱

۳۹- سیگار و بیماری قند

«جیم زبی وین گاردن» پرفسور طب داخلی از دانشگاه دوک در آمریکا می‌گوید:

«مصرف دخانیات اثرات مخرب بیماری قند را تشدید می‌کند. بنابراین، منع مصرف دخانیات در شخص مبتلا به دیابت قندی از واجبات است».^۲

۴۰- رئیس بزرگترین شرکت سیگارسازی

سیگار نمی‌کشد!

«مارتین برافتون» مدیر عامل ۵۶ ساله شرکت بریتیش امریکن توباکو، دومین شرکت بزرگ سازنده سیگار در جهان، سیگاری نیست!^۳

۱. ابرار، ۱۱ شهریور ۱۳۸۲.

۲. خودکشی تدریجی و...، صفحه ۲۹.

۳. همشهری، ۱۲ مرداد ۱۳۸۲.